"ఈ గాలి, నీరు, ఈ వసంతం భగవంతుని అద్భుత సృష్టి. అవి దొరికినంత కాలం మానవుడి కవి మహోన్నత వరాలే. దొరక్కపోతే మాత్రం ఘోర శాపాలు!" వణుకుతున్న చేతులతో వక్కపొడి పీలుస్తూ అన్నారు అవధానిగారు.

మిగతావాళ్ళు "ఔ" నన్నారు.

"ఇప్పుడు మన ఊళ్ళో నీటికరువు వంగతే చూడండి! ఈ కటిక వేసవిలో స్నానం మాటలా ఉంచండి. గొంతు తడి చేసుకువేందుకు పుడిసెడు నీళ్ళు దొరకటం కష్టంగా ఉంది. బావుల్లో ఇసుక కనిపిస్తోంది. దిగుడు బావుల్లో గుంటలు తీసి, నీళ్ళు తెచ్చుకుంటున్నాం— అవునా?"

"దీని కంతకూ కారణం మనం చేసుకున్న మహా పాపం అంటారు అవధాని గారు!" వ్యంగ్యంగా అన్నాడు బస్తీలో చదువుకొని వచ్చిన రామారావు.

"ఇది మనం చేసుకున్న పుణ్యమే నంటే నే నేమీ కాదనను." అతని కేసి మందహాసంతో చూశారు అవధాని గారు.

ఆ చిచికకు కొందరు నవ్వేశారు.

"ఇలాంటి శుష్కవాదాల వల్లనే మన దేశం పారిశ్రామికంగా, ఆర్థికంగా యుగాల వెనక నిలబడి ఉంది! చీమ కుట్టడానికి,కర్మసిద్ధాంతానికి ముడిపెట్టే మనం, ఏనుగులు దాడి చేస్తే ఏం రక్షించుకుంటాం?" ఆవేశం పొంగిన మోముతో అన్నాడు రామారావు.

"మా వా డంతే లెండి! పుస్తకాల్లో చదివిన పాఠాలు పరీక్షల్లో రాయక పోయినా మనదగ్గర బాగా అప్పజెపుతాడు." పిల్లనిచ్చి చదువు చెప్పిస్తే, జల్సాలు పోయి నాశనమయ్యా డన్న కడుపు మంటతో అన్నాడు మేనమామ మాణిక్యాలు.

రామారావు లేచి అవతలికి వెళ్ళి పోయాడు.

"ఎందు కలా అన్నారు? బాధపడడూ?" సుతిమెత్తగా అన్నారు అవధానిగారు.

ఘొల్లున నవ్వాడు మాణిక్యాలు.

"అదంటూ ఉంటే ఏనాడో డాక్టరయేవాడు!"

"నాకు తెలియక అడుగుతాను, ఇలాంటి కరువు సమయంలో క్రతువులు చేస్తే మంచిదంటారు. ఎంతవరకు నిజం?" మోతుబరి రైతు కృష్ణయ్యగా రన్నారు అవధాని గారిని ఉద్దేశించి.

అవధాని పెదవుల మీద చిరునవ్వు మెరిసింది.

"మంచిదే! కానీ, అందుకు పూనుకునే వాళ్ళెవరు?"

"పూనుకుంటె మాత్రం గంగవి

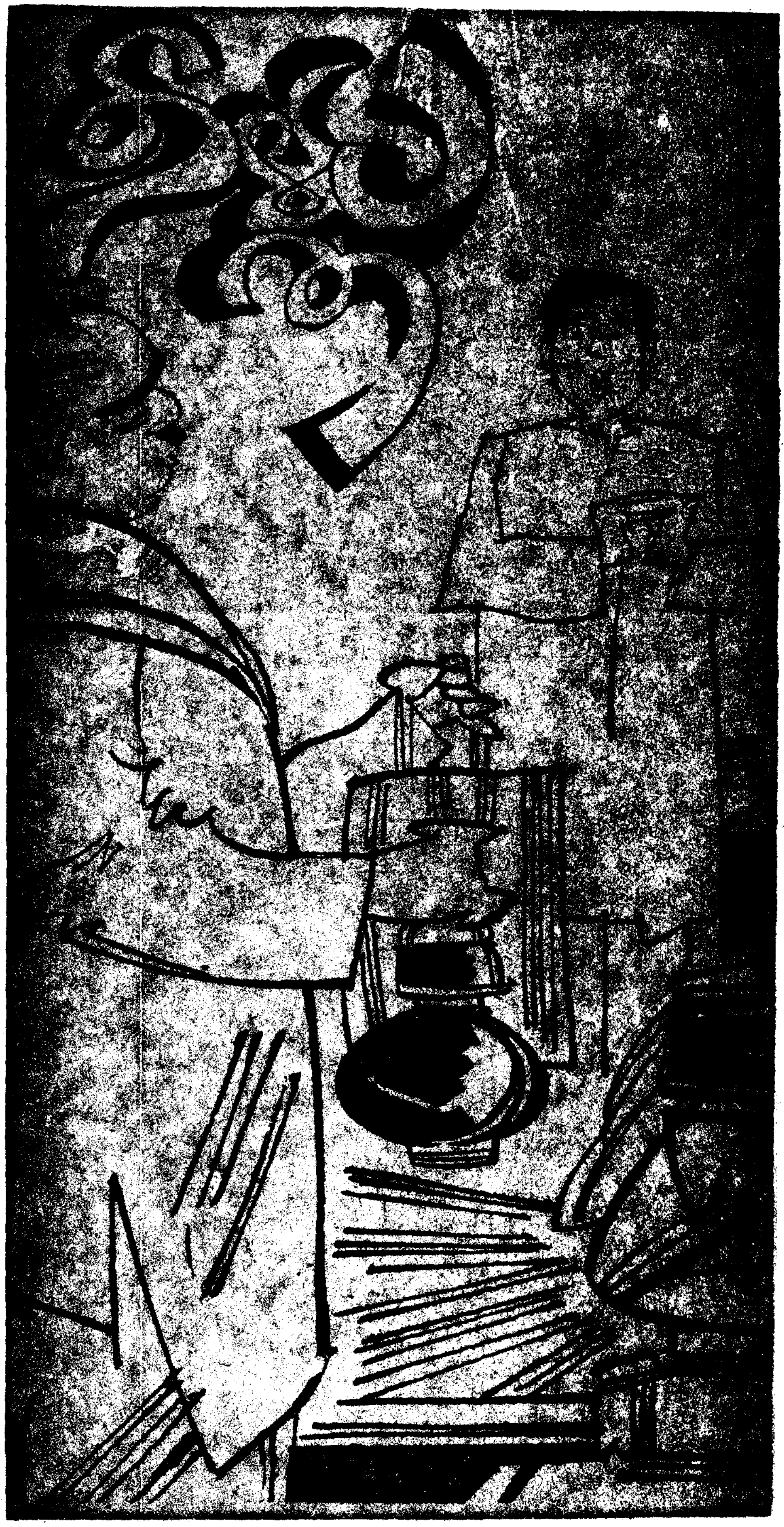

పొంగించే భగీరథు లెవ్వరు?'' విశ్వపతి మాష్టారు అన్నాడు.

"అదీ నిజమే!" నిరుత్సాహపడ్డాడు కృష్ణయ్య.

"విశ్వపతిగారేం పుణ్యం చేశారోగానీ, ఊరంతటికీ ఆయన ఒక్క బావిలో రెండు చేదల నీరు ఊరుతుంది తెల్లవారే సరికి! ఒకదానితో స్నానపానాలు చేసి, రెండోది కూజాలో నింపి ఉంచు కుంటారు."

"అదేమున్న మాటలెండి! రెండు చేదలు తోడుకున్నాక, చెంబు మునిగే నీళ్ళు ఉంటాయి. వాళ్ళు నీళ్ళని లేదా లేకుండా గూడెం వాళ్ళని సైతం తోడుకో మంటా రాయన."

"ఆయన మంచితనమే ఆయనకు వరం."

తల వంచుకుని చిరునవ్వుతో మౌనంగా ఉండిపోయాడు విశ్వపతి.

రావిచెట్టు ఉల్లాసంగా తల ఆడించింది.

సాయంత్రం కాగానే కాస్త పెద్ద తలకాయలన్నీ రచ్చ పట్టున చేరతాయి.

చినుకు రాలక బీటవ్రక్కలై పోతున్న భూమి గుండెల మీద కూర్చున్నందుకు ఆ వేదన వాళ్ళకూ సోకుతున్నది.

చాలామంది భూము లమ్ముకుని వలస వెళ్ళారు.

మమకారం మిగిలిన వాళ్ళు కాళ్ళకు బంధాలు వేసుకుని కాలక్షేపం చేస్తు న్నారు. కృష్ణయ్యగారి ఎడ్లబళ్ళు రోజూ నీళ్ళపీపాలు వేసుకుని దూరంగా ఉన్న కొండ చెరువులోని నీళ్ళు అతి ప్రయాస మీద తీసుకు వస్తుంటాయి.

ఆ నీళ్ళుకూడా బంగారం కన్న అపురూపంగా వినియోగించబడతాయి. వాళ్ళ పశువులు, కాపర్లు, ఇంట్లో వాళ్ళు, బంధుజనం! రావిచెట్టు లాంటి మనిషి గనుక, నీడ దోచుకోవడానికి పోటీపడే వాళ్ళు కొల్లలు.

వాళ్ళలో కొందరు ఏ వేళ ఎలా వస్తుందోనని పర్చుకున్నా, "జీవననౌకకు ఏ ఒడ్డయినా ఫర్వాలేదు లే"మ్మనుకునే వాళ్ళు మాత్రం అందరికన్నా నిశ్చింతగా కాలం గడుపుతున్నారు.

నీటికొరత వల్ల పక్షులు కూడా వలసలు వెతుక్కున్నాయి కాబోలు— ఇప్పు డా ఊళ్ళో వాటి సందడే లేదు. ఏదో, ఎప్పుడో నీరసంగా ఎగురుతూ ఓ కాకి కనిపిస్తుంది. దాని గొంతులో ఏదో విషాదం! మరో రామచిలుక నిశ్శబ్దంగా కూర్చుని దిక్కులు చూస్తుంటుంది.

కాటూరు రవీంద్ర-త్రివిక్రమ్

కాస్సేపు రామాలయం మీదున్న గూళ్ళ లోకి తొంగి చూసి, ధ్వజస్తంభం మీద కెక్కి చిరుగంటల్ని పలకరిస్తుంటుంది.

సుదూరాలకు వెళ్ళి రాగల కొంగలు మాత్రం రచ్చపట్టు కాధారమైన రావిచెట్టు మీదకు చీకటివేళ చేరు కుంటాయి. గాలి విసురుగా వీస్తే నిద్రలోంచి తుళ్ళిపడుతూ రెక్కలు సద్దు చేస్తుంటాయి.

'వెన్నెల మాత్రం ఏం గొప్పగా ఉంటుంది?'

దాహంతో అలమటిస్తున్న వాడి ముందు అక్షయపాత్ర!

* * *

"నను బ్రోవమని చెప్పవే. . . సీతమ్మతల్లీ. . . నను బ్రోవ. . ." విశ్వపతి నోట పాట ఆగిపోయింది. ఎదురుగా సుధాకరం.

ఆయన ముందు భోజనం ఉంది. ప్రారంభించబోతున్నాడు.

"ఏమిటోయ్, సుధాకరం? ఇంత రాత్రి వేళ వచ్చావేం? రా రా. భోజనం చేద్దాం." అతనంటే విశ్వపతికి అమిత వాత్సల్యం. విద్యా వినయ సంపదల కతను ప్రత్యక్ష రూప మనిపిస్తాడు. స్కూలు నడిపిన రోజుల్లో అతని తెలివితేటలు చూసి ముచ్చట పడేవాడు. "నువ్వు కష్టపడితే ఏ డాక్టరో, ఇంజనీరో అవుతావురా, సుధా!" అంటుండే వాడు తను.

'స్కూలుఫైనల్'లో 'డిస్ట్రిక్ట్ ఫస్ట్' వచ్చి తను చెప్పిన దానికి పునాది వేశాడు. అటుపైన ఆర్థిక ఇబ్బందుల వల్ల చదువు నిలిచిపోయింది.

"నేను మళ్ళీ వస్తానండి, మాష్టారూ! మీరు భోజనం చేయబోతున్నారు గద?" సంశయంగా ఆగిపోయాడు.

"అదేమిటోయ్, మరీ కొత్తవాడిలా? రా, ఇలా కూర్చో. నాతో చెప్పు విషయ మేమిటో. ఫర్వాలేదు."

"మీరు భోజనం ప్రారంభిస్తా నంటేనే కూర్చుంటా! లేకపోతే నాకు సిగ్గుగా ఉంటుంది, మాష్టారూ."

"ఇంతకూ నువ్వు భోజనం చేసి వచ్చేనా?" దీపం వెలుగులో పరిశీలనగా మొహాన్ని చూస్తూ అడిగాడు.

"చేశాను, మాష్టారూ! మీరు కానివ్వండి." తల దించుకుని ముఖభావాలు దాచుకున్నాడు.

"అబద్ధం చెబుతున్నావు కదూ, సుధాకరం? తప్పు! నీ ఉపాధ్యాయుని ముందు నిన్ను నువ్వు దాచుకోలేవు. నీవు చెప్పకపోయినా నేను ఊహించుకో గలను. ఇలా రా. ఇందులో కొద్దిగా వడ్డిస్తాను. మీ మాష్టారి చేతివంట రుచి చూడు" అంటూనే మరో కంచంలో అన్నం వడ్డించి, పచ్చడి వేశాడు.

సుధాకరం అభిమానంతో కుంచించుకు పోయాడు.

"నన్ను ఇబ్బంది పెడుతున్నారు, మాష్టారూ!" అతని మొహం సిగ్గుతో కందిపోయింది.

"నీ మనస్సు నాకు తెలుసు, నాయనా! కాని, నా మనస్సుకూడా అర్థం చేసుకో.

చిత్రం—పి. రహీంఖాన్ (మద్రాసు—17)

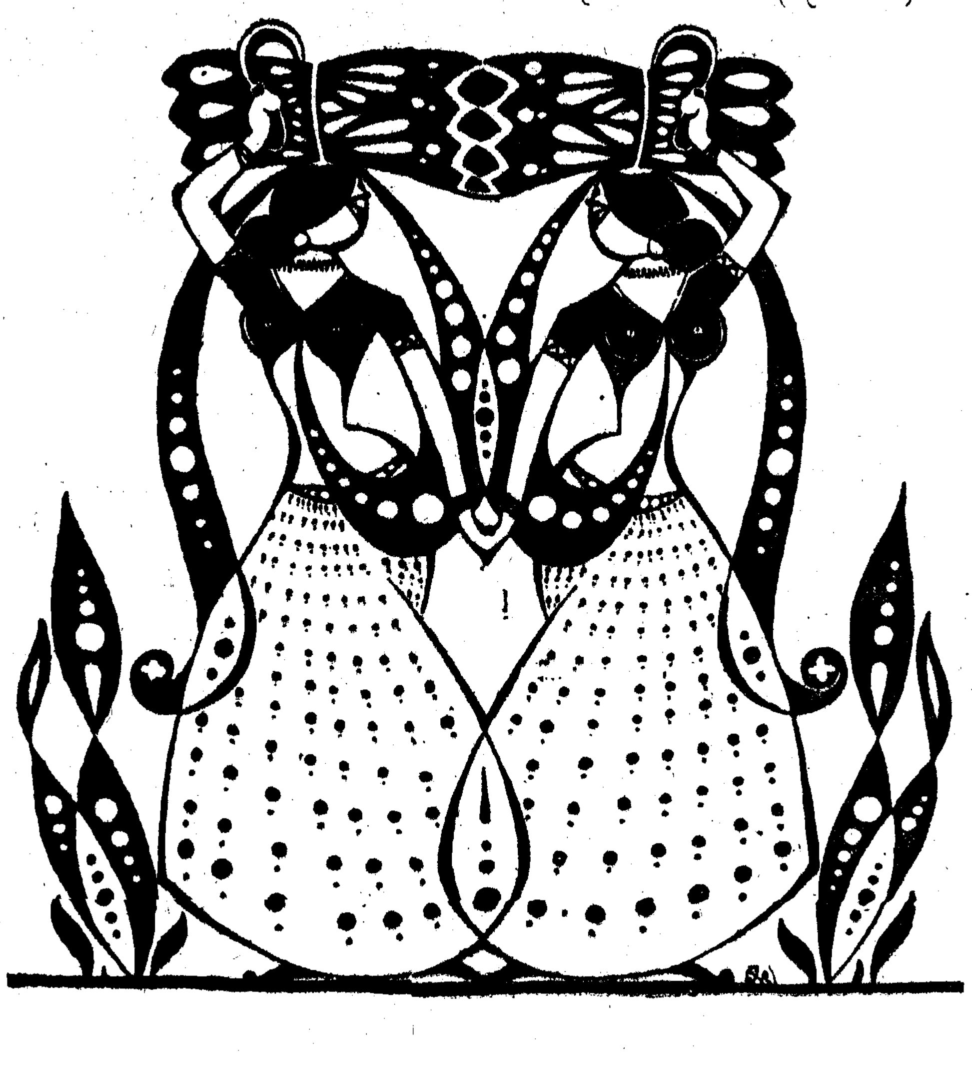

ఈ ఇంట్లో నా కెవ్వరున్నారు? వండి పెట్టే వాళ్ళ సంగతి అటుంచు. సరసన కూర్చుని తినేవాళ్ళు సైతం లేరు. ఇంత పెద్ద ఇంట్లో ఒక్కణ్ణీ రాత్రులు గడపాలంటే. . . నవ్వుతున్నావు కదూ? లేదు, బాబూ! నేను పిరికివాణ్ణి కాదు. స్వాతంత్ర్యం కోసం నేనూ జైళ్ళలో మగ్గినవాణ్ణే. తమాషా ఏమిటంటే— నాకు ఆ జైలే ఈ ఇంటికన్న వెయ్యి రెట్లు బాగుంది. అక్కడ పిలిస్తే పలికే వాళ్ళున్నారు. చావకుండా మందు లిచ్చే వాళ్ళున్నారు. ఇక్కడ ఏ అర్ధరాత్రివేళో 'గుండెనొప్పి' వస్తే మాత్ర లందించే వాళ్ళు సైతం లేరు. ఒంటరితనం ఇలాంటిది కదా అనుకుంటుంటాను. విను, బాబూ, రా! నీకు తండ్రి లేని మాట నిజమే. నాకు బిడ్డలు లేని మాటా వాస్తవమే. మేధ గల మనుషుల మైనందుకు మన మధ్య ఈ పాటి భావబంధాలు ఏర్పడకపోవటం భగవత్ సృష్టికే అవమానం."

సుధాకరం మరో మాట పలకలేదు.

భోజనాలు అయినాక ఆరుబయట మంచాల మీద కూర్చున్నప్పుడు అడిగాడు: "ఇప్పుడు చెప్పు, ఇందాక వచ్చిన పనేమిటి?"

"మిమ్మల్నో సలహా అడగటానికి వచ్చాను."

"దానిదేముంది? అడుగు."

"నేను పైలట్‌గా వెళదామనుకుంటున్నాను."

విశ్వపతి మెల్లగా నవ్వాడు.

"కలలు కంటున్నావా, సుధాకరం?"

"నేను పైలట్‌గా పనికి రానంటారా, మాస్టారూ?" గాయ పడినట్లు అడిగాడు.

"ఆ సంగతి నిర్ణయించేందుకు నే నెవర్ని? అది కాదు నా ఉద్దేశ్యం. నీ తల్లినీ, నీ తరవాత నలుగుర్నీ ఈ ఊళ్ళో కాలకానికి అప్పగించి, నువ్వు పైలట్‌వై తిరిగొచ్చేవరకు వాళ్ళని కాపాడమని ఏ దేవుణ్ణి కోరదలిచావు?"

"మిమ్మల్నే, మాస్టారూ!"

"నన్నా?!" విశ్వపతి అవాక్కయాడు.

చటుక్కున ఆయన పాదాలు స్పృశించాడు సుధాకరం. అతని కళ్ళ వెంట అశ్రుధారలు.

"మీకు తెలియందేముంది, మాస్టారూ? ఇక్కడే మసలుతాను గానీ మరో ఊరు రానంటుంది మా అమ్మ. అమ్మని బట్టే మిగతా వాళ్ళూ కద? నే నప్పటికే ఎన్నో విధాల చెప్పి చూశాను, బస్తీ తీసుకెళ్ళి ఏదో విధంగా పోషిస్తానని. 'ససేమిరా' అంది. చివరి కీ నిర్ణయానికి రాక తప్పింది కాదు. మీరు మనస్ఫూర్తిగా ఆశీర్వదిస్తారనే ఆశతో వచ్చాను."

విశ్వపతి చలించాడు.

"లే, సుధాకరం! ముందు పాదాలు వదులు. ఆ శ్రీరామచంద్రు డిలా నిర్ణయిస్తే కాదనటాని కెవరం మనం? నిన్ను నిండుమనసుతో ఆశీర్వదిస్తున్నాను, బాబూ. ఆ రాముడు ని న్నెప్పుడూ కాపాడాలి. ఆయన నా కిచ్చిన శక్తి దాచుకోకుండా, నేను చేయగలిగిన సాయమంతా చేస్తాను. సరా?"

"జన్మజన్మలకీ మీకు ఋణపడి ఉంటాను, మాస్టారూ!"

"నా కెక్కడుంది, నాయనా, అంత అర్హత? అంతా ఆయన లీల." చేతులు జోడించాడు ఆలయం దిశవైపు చూస్తూ.

"ఈ రాత్రే వెళదామనుకుంటున్నాను, మాస్టారూ!"

"ఏమిటి? ఇంత రాత్రా?"

"వెన్నెలే కద, మాస్టారూ. వెళ్ళగలను. పగలయితే తలో రకంగా వ్యాఖ్యానాలు చేస్తారు. అమ్మ అసలు ఒప్పుకోదు."

"అంటే, మీ అమ్మకి. . ."

"మీరే నచ్చచెప్పాలి, మాస్టారూ!" తల దించుకున్నాడు.

"సరే. ఉండు, ఇప్పుడే వస్తాను." లోపలికి వెళ్ళి రెండు నిమిషాల్లో తిరిగి వచ్చాడు. "ఇవిగో ఇవి ఉంచు. అవసరానికుంటాయి." కొన్ని నోట్లు చేతిలో ఉంచాడు.

"మాస్టారూ!"

భుజం మీద ఆప్యాయంగా తట్టి, "నాకు తెలుసు, నాయనా! నువ్వు నోరు తెరిచి అడగలేదని నేను ఊరుకోగలనా? ఉండు. నువ్వు ఈ రాత్రివేళ ఎన్ని మైళ్ళు నడిచి వెళ్ళాలో! మరచెంబులో నీళ్ళు నింపి ఇస్తాను" అని మళ్ళీ లోపలికి వెళ్ళాడు విశ్వపతి.

సుధాకరానికి మాటలు కరవైనాయి. అలాగే బొమ్మలా ఉండిపోయాడు. విశ్వపతి మరచెంబు, ఓ చిన్న సంచీ తెచ్చి ఇచ్చాడు. "ఇందులో తుండుగుడ్డలూ, ఇద్దరు పంచెలూ ఉన్నాయి. లేకపోతే ఇబ్బంది పడిపోతావు."

మరో మాట కాళ్ళకు చుట్టుకుపోయాడు సుధాకరం.

"మాస్టారూ! మీరు నిజంగా దేవుళ్ళు. మళ్ళీ మీ లాంటి వాళ్ళు నాకు దొరకరు. ఎక్కడ వెతికినా దొరకరు." అతని గొంతు రుద్ధమైంది.

జుట్టులోకి వేళ్ళు పోనిచ్చి ఆప్యాయంగా

వృద్ధాప్యం ఫొటో—ఎస్. బి. టకల్‌కర్ (కొల్హాపూర్)

నిమిరి, "లేచి వెళ్ళిరా, బాబూ! నాదేముంది, ఈ వేళో రేపో రాలిపోయే ఎండుటాకుని. నీకు ఉజ్జ్వల భవిష్యత్తు ఉంది. దాన్ని సవ్యంగా నడిచి నిలబెట్టుకో. ఇదే నా సలహా" అన్నాడు విశ్వపతి.

"వస్తాను, మాస్టారూ! మీ కిచ్చిన శ్రమకు మన్నించండి. వస్తాను."

"మంచిది, వెళ్ళిరా!" కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు విశ్వపతి.

వెన్నెట్లో మంచం మీద పడుకున్నాడు.

వెన్నెల ఎంత బాగుంటుంది!

నిజమయిన ఆప్యాయత, నిస్వార్థమయిన సహాయం ఇంకెంత బాగుంటాయి! ఒకరికి తోడ్పడటంలో ఎంత ఆనందం, తృప్తి ఉన్నాయి!

ఆయన కళ్ళమీద వెన్నెల కిరణాలు వెలుగుతున్నాయి.

పదిలంగా వాటిని కనురెప్పల ఖజానాలో దాచుకున్నాడు.

• • •

"అయ్యోరు పంతులోరు నీళ్ళు తోడలే దేంది! సెంబెడు నీళ్ళోచ్చేయి, అయ్యోరు పాద మునిగిపోతాందేంటి?"

"ఒలేయ్. . . ఉండుండోసే. ఆ మారాజా సడిగొస్తు. . . తోడబోకు" అని చెప్పిన వెర్రి మంగమ్మ గాభరాగా కేక పెట్టేసరికి అందరూ రివ్వున వెళ్ళారు.

విశ్వపతి నేలమీద బోర్లా పడున్నాడు. గుండె దగ్గరగా ఒక చెయ్యి, నీళ్ళ లేని కూజా దగ్గర ఒక చెయ్యి, నేలమీద చెల్లా చెదురుగా ఉన్న మందుబిళ్ళలు, పగిలిన సీసా.

ఆయన నాలుక బయటికి వచ్చి తపన చల్లారిపోయి, నిశ్చలంగా ఉంది! *